

ВЕРУЈ МИ ДА ТЕ ЛАЖЕМ!
ИСПИТИВАЊЕ СПОСОБНОСТИ ЛАГАЊА И ЊЕНИХ КОРЕЛАТА

Никола Милосављевић

Одељење за психологију,
Филозофски факултет, Београд

Лагање укључује два актера - лажова, који има намеру да обмане да је неистинита информација тачна и жртву која процењује истинитост информације коју добија. Низ емпиријских налаза говори у прилог томе да исход процене да ли особа лаже или не у много већој мери зависи од способности лагања лажова него од способности детекције лагања жртве. Међутим, превасходно је пажња истраживача у овој области усмерена на то како препознати лагање, док је изненађујуће мали број истраживања која се баве индивидуалним разликама у способности лагања, као и факторима којима се могу објаснити разлике у успешности лагања. У излагању ће бити представљена нова процедура за мерење способности лагања којом су превазиђени одређени недостаци претходних операционализација, као и резултати три истраживања у којима је коришћена дата процедура.

У првом истраживању испитивано је да ли се на основу интелигенције и црта личности може предвидети уверљивост особе при лагању, као и начин лагања – коју ће стратегију особа применити како би деловала уверљивије. У другом истраживању испитивано је да ли постоје разлике у способности лагања код деце различитог узраста и да ли ће деца са вишим школским успехом и она која су процењена од стране разредног наставника као интелигентнија, вербално способнија и омиљенија међу вршњацима бити уверљивија приликом лагања. У трећем истраживању примењен је експериментално корелациони нацрт како би се у истом дизајну поредили ефекти интелигенције и когнитивног оптерећења на способност лагања, чиме је омогућено да се испита и њихова евентуална интеракција. Добијени резултати у трећем истраживању имају јасне импликације за форензичку праксу: захтевање да испитаник догађај исприча уназад, обрнутим редоследом као тактика форензичког испитивања која се често користи за детекцију лажи може (а) више отежати лагање код социјално анксиозних у односу на неанксиозне, и (б) бити мање делотворна на интелигентнијим испитаницима.

На крају биће размотрена еколошка валидност процедуре за мерење способности лагања, природа мереног конструкта, као и предлози за будућа истраживања.